

Opinia Europejskiego Komitetu Społeczno-Ekonomicznego w sprawie: Dialog transatlantyki: jak poprawić stosunki transatlantyczne?

(2004/C 241/15)

W dniach 16 i 17 lipca 2003 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny, działając na podstawie art. 29 ust. 2 regulaminu, postanowił opracować opinię z własnej inicjatywy zatytułowaną Dialog transatlantyki: jak poprawić relacje transatlantyczne.

Sekcja ds. Stosunków Zewnętrznych, która odpowiadała za przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 20 kwietnia 2004 r. Sprawozdawcą była Eva Belabed.

Na 409. sesji plenarnej (posiedzenie z dnia 3 czerwca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny przyjął następującą opinię 160 głosami za, przy 15 głosach przeciw i 18 głosach wstrzymujących się.

1. Streszczenie

A. Relacje między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi cieszą się długą obopólnie korzystną historią i opierają się na solidnych fundamentach wspólnych, podstawowych przekonaniach, jakie cechują demokratyczne społeczeństwa otwarte. Zarówno Unia Europejska jak i Stany Zjednoczone są w pełni zaangażowane w partnerstwo na równych prawach w strategicznie zmienionym po zakończeniu zimnej wojny środowisku geopolitycznym. Choć w tym zmienionym środowisku wzajemne stosunki były kilkakrotnie wystawiane na próbę, jednak fundamenty partnerstwa pozostały niezmiennie.

B. Opinia publiczna po obu stronach Atlantyku zgadza się ze sobą w wielu punktach, ale też i różni. Podczas gdy w kwestiach polityki zagranicznej różnice są bardziej widoczne, w sferze gospodarczej, społecznej i ekologicznej jest więcej punktów wspólnych niż można by się spodziewać; powszechna jest opinia, że ciągły i intensywny dialog jest konieczny nie tylko w długofalowym interesie Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych, ale również reszty świata.

C. Gospodarki po obu stronach Atlantyku stały się z czasem jeszcze silniej ze sobą powiązane, przy czym bezpośrednio inwestycje zagraniczne odgrywają w tych powiązaniach wyraźnie większą rolę niż handel. Mimo że na pierwsze strony gazet trafiają spory handlowe, stanowią one mniej niż 1 % transatlantycznej wymiany handlowej. Rosnąca współzależność gospodarcza prowadzi do napięć, które przekraczają granice państw, wpływając na podstawowe kwestie wewnętrzne jak podatki, system decyzyjny czy regulacja.

D. Wyniki gospodarcze Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych tworzą złożony obraz, ukazujący zarówno mocne, jak i słabe strony obu gospodarek. W nadchodzących latach gospodarki UE i USA będą musiały sprostać poważnym wyzwaniom, co stwarza konieczność szerszego dialogu i współpracy tak, aby mogły sprawnie funkcjonować z korzyścią dla społeczeństw po obu stronach.

E. Zmieniające się problemy i zagrożenia geopolityczne wielokrotnie wystawiały wzajemne stosunki na próbę. Budowanie i umacnianie dobrego systemu decyzyjnego [governance], wraz z partnerami społecznymi i strukturami społeczeństwa

obywatelskiego na całym świecie, mogą być pożytecznym wkładem w tworzenie bezpieczniejszego świata i zwiększanie uczestnictwa obywateli w decyzjach, które mają wpływ na ich warunki życia i pracy.

F. Chociaż globalizacja niesie ze sobą wiele nowych szans, sprzyja społeczeństwu otwartemu, jak również wzrostowi handlu, inwestycjom zagranicznym i dobrobytowi na całym świecie, nie wszystkim przyniosła pozytywne efekty. Unia Europejska i Stany Zjednoczone, łącząc swoje wysiłki, mogą przyczynić się do zwiększenia gospodarczego, społecznego i ekologicznego potencjału globalizacji poprzez lepsze systemy decyzyjne, zarówno w skali krajowej jak i międzynarodowej, uwzględniające dialog społeczny i obywatelski.

G. Obie strony podkreślają strategiczne znaczenie relacji pomiędzy Unią Europejską a USA i kontekstu wielostronnego, gdyż globalne wyzwania wymagają połączenia sił. Niedawne propozycje poprawy rozwiązań instytucjonalnych w stosunkach transatlantycznych podkreślają znaczenie stałego i intensywnego dialogu zarówno w kontekście rozwoju stosunków, jak i współpracy z instytucjami międzynarodowymi i innymi częściami świata.

H. EKES zdecydowanie popiera współpracę transatlantyczną i zaleca, aby została ona wzmocniona i poszerzona zarówno w drodze angażowania jak najszerszego kręgu interesów i osób, jak również w drodze rozwoju i poszerzenia podejścia do tego tematu, tak by obejmował on zagadnienia ważne dla Dialogów i środowisk przez nie reprezentowanych po obu stronach Atlantyku.

I. Wraz z irlandzką prezydentką EKES zdecydowanie popiera współpracę transatlantyczną oraz konstruktywny udział zainteresowanych społeczności amerykańskiego i europejskiego społeczeństwa obywatelskiego. Dlatego też EKES zaleca umacnianie i poszerzanie kontaktów między społeczeństwami obywatelskimi, łącznie w tym w ramach struktur Dialogów, i jest gotowy uczestniczyć w zwiększonej wymianie informacji i interakcji pomiędzy tymi środowiskami i dialogami, co może prowadzić do regularnej i stałej współpracy oraz do utworzenia Transatlantycznego i/lub Amerykańskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego.

J. EKES pragnie służyć jako forum promowania dialogu i spotkań z udziałem zainteresowanych stron. Proponuje w związku z tym zorganizowanie konferencji z udziałem odpowiednich osób i instytucji w celu umocnienia dialogu. Korzyść z umocnienia dialogu polegałaby na zaktywizowaniu społeczeństwa obywatelskiego po obu stronach Atlantyku, co leży nie tylko w długofalowym interesie Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych, ale również reszty świata.

2. Informacje ogólne

2.1 Stosunki między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi mają za sobą długą historię, pełną obopólnych korzyści, a w czasie zimnej wojny były one szczególnie intensywne. Plan Marshalla, mający na celu odbudowę zachodnioeuropejskiej gospodarki, był jednym z najważniejszych elementów tego okresu. Po zakończeniu zimnej wojny Stany Zjednoczone i Unia Europejska przyjęły szereg dokumentów w celu ustanowienia zasad i zapewnienia ram dla przyszłej współpracy w nowym środowisku geostrategicznym⁽¹⁾. Przedmiotem tych ustaleń były działania na rzecz pokoju, stabilności i wzrostu gospodarczego, reagowanie na globalne wyzwania, współpraca w obszarze gospodarczym oraz budowanie porozumień ponad Atlantykiem. W deklaracji bońskiej, przyjętej 21 czerwca 1999 r. w czasie szczytu Unia Europejska – Stany Zjednoczone w Bonn, obie strony zobowiązały się do „pełnego i równorzędnego partnerstwa” w sprawach gospodarczych, politycznych i bezpieczeństwa.

2.2 Wspomniane umowy, które popierał EKES, stworzyły zestaw rozwiązań instytucjonalnych. Dialog transatlantyczny, jako jedno z takich rozwiązań, dały partnerom społecznym i społeczeństwu obywatelskiemu możliwość uczestniczenia w tych wysiłkach.

2.3 W latach dziewięćdziesiątych oraz w ostatnim czasie relacje te przechodziły różne koleje, kiedy to kraje po obu stronach Atlantyku łatwiej lub trudniej przystosowywały się do nowych realiów. Chociaż nadal trwają podstawy silnego transatlantycznego partnerstwa, zmiany te doprowadziły do napięć i nieporozumień, częściowo z powodu różnic w zdaniach i orientacjach, a częściowo z powodu przekonania o niedoskonałości rozwiązań instytucjonalnych⁽²⁾.

2.4 Dla ułatwienia dialogu i zorientowania polityki na wspólne cele przydatne może okazać się przyjrzenie się opiniom zainteresowanych osób wyrażanych w badaniach opinii publicznej (takich jak wykonane przez German Marshall

Fund of the United States lub Pew Research Center)⁽³⁾. Opinia publiczna w Stanach Zjednoczonych i Europie zgadza się ze sobą w wielu punktach, ale też i różni⁽⁴⁾. Amerykanie i Europejczycy mają wspólne przekonania dotyczące otwartych społeczeństw demokratycznych, szacunku dla praw człowieka i rządów prawa, jak również wiary w politykę gospodarczą opartą na mechanizmach wolnorynkowych⁽⁵⁾. Jednakże wyznawane przez nich wartości nie zawsze są identyczne. Większość respondentów po obu stronach Atlantyku zgadza się co do tego, że Europejczycy i Amerykanie wyznają różne wartości społeczne i kulturowe (83 % respondentów amerykańskich i 79 % europejskich⁽⁶⁾).

2.5 Chociaż w 2002 roku Amerykanie wykazywali większe zainteresowanie sprawami międzynarodowymi aniżeli przed 11 września 2001 r., Amerykanie i Europejczycy znacznie różnią się w takich kwestiach polityki zagranicznej jak światowe przywództwo Stanów Zjednoczonych czy sposoby reagowania na zagrożenia⁽⁷⁾. Zarówno Amerykanie jak i Europejczycy dostrzegają, że unilateralizm jest problemem. Organizacja Narodów Zjednoczonych jest postrzegana przez jednych i drugich korzystnie i obie strony chcą ją wzmocnić, ale Amerykanie są skłonni obchodzić ONZ, jeżeli wymaga tego interes narodowy. Chociaż soft power („siła przekonywania”) ma swoje korzenie zarówno w kulturze jak i polityce Stanów Zjednoczonych⁽⁸⁾, to Europa kładzie na nią większy nacisk⁽⁹⁾ i znaczna większość po obu stronach Atlantyku twierdzi, że soft power Unii Europejskiej może przyczynić się do rozwiązania światowych problemów na drodze dyplomacji, handlu lub pomocy dla rozwoju⁽¹⁰⁾.

2.6 W roku 2003 Amerykanie byli bardziej przychylni posiadaniu silnego europejskiego partnera, podczas gdy Europejczycy mniej chętnie polegali na Stanach Zjednoczonych na froncie polityki zagranicznej⁽¹¹⁾. Podczas gdy zmianę tę w poglądach Europejczyków spowodowała najprawdopodobniej wojna w Iraku, „nieoczekiwanie Amerykanie wydają się bardziej pozytywnie nastawieni wobec Unii Europejskiej.

Taki brak symetrii, gdy Europejczycy mają gorsze odczucia wobec Stanów Zjednoczonych a Amerykanie lepsze wobec EU, jest zaskakujący i potencjalnie znaczący dla decydentów politycznych po obu stronach Atlantyku”⁽¹²⁾.

⁽³⁾ Zobacz: Transatlantic Trends 2003 (Trendy Transatlantyczne 2003), badanie przeprowadzone przez German Marshall Fund of the United States oraz Pew Research Center: Public more internationalist than in 1990s (Społeczeństwo o bardziej międzynarodowym charakterze niż w latach dziewięćdziesiątych). Opublikowane 12 grudnia 2002 r.; <http://people-press.org/reports/print.php?PageID=656>

⁽⁴⁾ Transatlantic Trends 2003

⁽⁵⁾ Christopher J. Makins (Przewodniczący Rady Atlantyckiej Stanów Zjednoczonych): Renewing the Transatlantic Partnership: Why and How? (Odnawianie Partnerstwa Transatlantycznego: Jak i Dlaczego?). Oświadczenie przygotowane dla podkomisji ds. Europy Komitetu Izby ds. Międzynarodowych, 11 czerwca 2003 r.

⁽⁶⁾ Transatlantic Trends 2003

⁽⁷⁾ Pew Research Center: Public more internationalist than in 1990s. Opublikowane 12 grudnia 2002 r.; <http://people-press.org/reports/print.php?PageID=656>

⁽⁸⁾ Joseph Nye Jr: Propaganda isn't the Way: Soft Power (Propaganda nie jest właściwą drogą: Soft Power). The International Herald Tribune, 10 stycznia 2003 r.; www.ksg.harvard.edu/news/opeds/2003/nye_soft_power_iht_011003.htm

⁽⁹⁾ Robert Kagan: Of Paradise and Power: America and Europe in the New World Order (O Raju i Władzy: Ameryka i Europa w Nowym Ładzie na Świecie). Knopf 2003.

⁽¹⁰⁾ Transatlantic Trends 2003

⁽¹¹⁾ Transatlantic Trends 2003

⁽¹²⁾ Transatlantic Trends 2003

⁽¹⁾ Transatlantic Declaration (Deklaracja transatlantyczna) (1990), New Transatlantic Agenda (NNTA, Nowa Agenda Transatlantyczna) i Wspólny Plan Działania Unia Europejska – Stany Zjednoczone (1995), Transatlantyczne Partnerstwo Gospodarcze (Transatlantic Economic Partnership) i Nowy Rynek Transatlantyczny (New Transatlantic Marketplace) (1998)

⁽²⁾ Por. Christopher J. Makins (Przewodniczący Rady Atlantyckiej Stanów Zjednoczonych): Renewing the Transatlantic Partnership: Why and How? (Odnawianie Partnerstwa Transatlantycznego: Jak i Dlaczego?). Oświadczenie przygotowane dla podkomisji ds. Europy Komitetu Izby ds. Międzynarodowych, 11 czerwca 2003 r.

2.7 W kwestiach społecznych, gospodarczych i ekologicznych jest wiele więcej wspólnych perspektyw, niż można byłoby oczekiwać. Nie są one jednak odzwierciedlone na szczeblu rządowym. Wiadomo, że Europejczycy dbają o wymiar społeczny i środowiskowy, o które Europa uzupełniła demokrację polityczną, ale Amerykanie również kładą nacisk na wspieranie potrzebujących i ochronę środowiska. Gospodarka, edukacja i opieka społeczna dominują w dyskursie politycznym w Stanach Zjednoczonych⁽¹⁾. Choć Amerykanie bardzo wierzą we własne siły i chwalą nade wszystko prywatne przedsiębiorstwa, dwie trzecie z nich dostrzega potrzebę zapewnienia potrzebującym sieci osłon socjalnych ze strony rządu⁽²⁾ i zagwarantowania każdemu obywatelowi wystarczającej ilości żywności i schronienia. Ponad 50 % twierdzi, że rząd powinien pomagać potrzebującym, nawet jeżeli będzie to oznaczać większe zadłużenie, 86 % uważa, że istnieje potrzeba ostrzejszych praw i regulacji w zakresie ochrony środowiska, 65 % zgadza się na to, aby społeczeństwo dobrowolnie płaciło wyższe ceny, gdy ma to na celu ochronę środowiska; połowa społeczeństwa uważa, że system podatkowy jest dla nich niesprawiedliwy, a ograniczenie i kontrola napływu ludności chcącej zamieszkać w Stanach Zjednoczonych ma znaczące poparcie (ponad 75 %). Amerykanie zdają się również w pewnym stopniu podzielać obawy Europejczyków związane z organizmami modyfikowanymi genetycznie (GMO), ponieważ 92 % z nich jest za oznaczaniem GMO⁽³⁾.

2.8 Panuje powszechnie zgodna opinia co do tego, że bardziej gruntowny, intensywny i ciągły dialog jest konieczny, aby znaleźć oparcie we wspólnych korzyściach, pokonać różnice i rozpoznać wspólny interes w wypracowaniu wspólnego programu w wielu dziedzinach gospodarki światowej. W swych poprzednich opiniach EKES uznał znaczenie partnerstwa transatlantyckiego i podkreślił, że szeroko pojęte partnerstwo i współpraca muszą być oparte na wzajemnym zrozumieniu i szacunku dla wizji, wartości, interesów i modeli społeczeństwa każdej ze stron⁽⁴⁾.

3. Wymiary stosunków transatlantyckich

3.1 Najważniejsze wymiary leżące u podłoża stosunków transatlantyckich obejmują: stosunki gospodarcze i handlowe między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi, politykę globalną i bezpieczeństwo, globalizację – międzynarodowy rozwój gospodarczy, społeczny i ekologiczny, instytucje transatlantyckie, zaangażowanie w partnerstwo transatlantyckie oraz w wielostronne procesy decyzyjne.

(1) Pew Research Center: Economy, Education, Social Security Dominate Public Policy's Agenda. Opublikowano 6 września 2001 r. - www.people-press.org/reports/print.php?PageID=33

(2) Pew Research Center: The 2004 Political Landscape, s. 39 nn.; suma odpowiedzi na „tak” i „raczej tak”. www.people-press.org

(3) Badanie ABC według Süddeutsche Zeitung, 19.8.2003.

(4) EKES: Re-invigorating the transatlantic partnership and dialogue (Ponowne ożywienie partnerstwa i dialogu transatlantyckiego) (Dz. U. C221 z 7 sierpnia 2001 r.)

3.2 Stosunki gospodarcze i handlowe między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi

3.2.1 Według raportu Quinlana⁽⁵⁾ na temat transatlantyckich stosunków gospodarczych gospodarka transatlantycka stała się bardziej powiązana i współzależna od czasu upadku muru berlińskiego, a inwestycje zagraniczne są obecnie znacznie ważniejsze niż handel.

3.2.2 Na przykład, około połowy bezpośrednich inwestycji zagranicznych Stanów Zjednoczonych w latach dziewięćdziesiątych XX w. koncentrowało się w Europie. Inwestycje europejskie w Stanach Zjednoczonych w 2000 r. to prawie o 25 % więcej niż amerykańskie w Europie. W 2001 roku i w przebiegającej części lat dziewięćdziesiątych XX w. dochody firm amerykańskich w Europie stanowiły połowę ich całkowitych globalnych dochodów. Firmy amerykańskie zainwestowały ponad dwukrotnie więcej kapitału w Holandii niż w Meksyku. W samym Teksasie jest więcej inwestycji europejskich niż wszystkich inwestycji amerykańskich w Japonii.

3.2.3 Chociaż spory w handlu transatlantyckim trafiają na pierwsze strony gazet, sam handel stanowi mniej niż 20 % wymiany transatlantyckiej, a spory handlowe między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi dotyczą mniej niż 1 % wymiany transatlantyckiej. Pomimo mechanizmu wczesnego ostrzegania opracowanego w 1999 roku, spory o mechanizmy ochrony handlowej (takie jak klauzule ochronne, opłaty antidumpingowe i cła ochronne), kwestie związane z subwencjami, prawami własności intelektualnej i innymi środkami w takich obszarach jak stal, banany, wołowina produkowana z użyciem hormonów, organizmy modyfikowane genetycznie (GMO), znaki handlowe / oznaczenia geograficzne spowodowały poważne różnice zdań i spory. Na dzień 16 marca 2004 r. na forum Światowej Organizacji Handlu (WTO) toczyło się 14 sporów między UE a Stanami Zjednoczonymi⁽⁶⁾. W najświeższej aktualnej sprawie dotyczącej ustawodawstwa amerykańskiego odnośnie zwolnień podatkowych dla amerykańskich przedsiębiorstw działających za granicą, znanego pod nazwą Foreign Sales Corporation Act, Unia Europejska nałożyła cła na kilka produktów amerykańskich dopóki wspomniany akt, który został uznany za nielegalny przez WTO, nie zostanie przystosowany do zasad WTO.

3.2.4 Niektóre ze sporów między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi wynikają z rosnącej wzajemnej zależności gospodarczej. W wielu przypadkach nie są one tradycyjnymi „granicznymi” sporami handlowymi, ale sięgają poza granice i wpływają na takie fundamentalne kwestie wewnętrzne jak sposoby opodatkowania obywateli w Stanach Zjednoczonych i Europie, sposoby rządzenia naszymi społeczeństwami, czy regulacji naszych gospodarek⁽⁷⁾.

(5) Joseph P. Quinlan: Drifting apart or Growing together? the Primacy of the Transatlantic Economy (Oddalamy się czy zbliżamy? Prymat Gospodarki Transatlantyckiej). Washington, DC, Center for Transatlantic Relations 2003.

(6) Komisja Europejska: General Overview of Active WTO Dispute Settlement Cases involving the EC as complainant or defendant (Omówienie sporów zawisłych przy WTO z udziałem Wspólnot Europejskich jako powoda lub pozwanego). http://europa.eu.int/comm/trade/issues/newround/index_en.htm

(7) Joseph P. Quinlan: Drifting apart or Growing together? the Primacy of the Transatlantic Economy (Oddalamy się czy zbliżamy? Prymat Gospodarki Transatlantyckiej). Washington, DC, Center for Transatlantic Relations 2003.

3.2.5 Wyniki gospodarki Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych przedstawiają złożony obraz. W przeciwieństwie do powszechnego poglądu, że gospodarka amerykańska ma znacznie lepsze wyniki od europejskiej, nawet dane Międzynarodowego Funduszu Walutowego oraz Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju pokazują, że Europa w pewnych obszarach⁽¹⁾ ma lepsze wyniki. Prawdą jest, że ogólne wskaźniki wzrostu w USA są wyższe niż w Europie, ale stopa życiowa, mierzona jako PKB na głowę mieszkańca, rośnie szybciej w Unii Europejskiej niż w Stanach Zjednoczonych.

3.2.6 W zakresie wydajności pracy, w zależności od branego pod uwagę okresu, mamy do czynienia z różnymi wynikami. Średnia wydajność w Stanach Zjednoczonych od 1995 roku jest wyższa niż w Unii Europejskiej, ale w dłuższym okresie od 1990 r. do 2002 r. jest niższa. Nawet gdy średnia wydajność jest wyższa w Stanach Zjednoczonych, pięć krajów europejskich miało lepsze wyniki. Przeciętne wskaźniki bezrobocia są wyższe w Europie, ale siedem krajów ma niższy poziom bezrobocia niż USA.

3.2.7 Bezrobocie jest problemem zarówno dla całej gospodarki – oznacza bowiem niewykorzystane zasoby – jak również dla ludzi, zwłaszcza, gdy bezrobociu towarzyszy brak osłon socjalnych. Poza polityką makroekonomiczną, na poziom uczestnictwa w rynku pracy mogą znacząco wpływać czynniki takie jak struktura rynku pracy, poziom wykształcenia, lub sposoby zaprojektowania osłon socjalnych. Bezrobocie, wraz z nierównością w dochodach, brak ochrony socjalnej jak również poziomy wykształcenia są czynnikami wpływającymi na wskaźniki ubóstwa i wyjaśniającymi je.

3.2.8 Podatki w Europie są średnio wyższe niż w Stanach Zjednoczonych. Niemniej jednak nie pogarszają one konkurencyjności. Jeżeli podatki są umiejętnie wydawane, mogą one spowodować wzrost wydajności gospodarki. Światowe Forum Gospodarcze uwzględniło to, zmieniając metodę kalkulacji budżetów państwa, co spowodowało, że Finlandia miała za lata 2003-2004 lepszy wynik niż Stany Zjednoczone zgodnie z Globalnym Raportem na temat Konkurencyjności, a Szwecja i Dania również uzyskały lepsze notowania zajmując kolejno miejsce trzecie i czwarte (wcześniej 5. i 10.)⁽²⁾.

3.2.9 Biorąc pod uwagę jednocześnie wydajność i podatki, widzimy, że wyższe podatki niekoniecznie hamują wydajność. Wśród pięciu krajów, które mają wyższy wzrost wydajności niż Stany Zjednoczone od 1995 - Belgii, Austrii, Finlandii, Grecji i Irlandii - oraz sześciu krajów, które mają wyższe poziomy wydajności - Niemiec, Holandii, Irlandii, Francji, Belgii i Norwegii (która nie jest członkiem Unii Europejskiej) - tylko Irlandia jest krajem o niskich podatkach.

3.2.10 Wyraźnie wskazuje to na silne powiązanie gospodarek Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych. Obie mają

swoje mocne i słabe strony. W najbliższych latach obie gospodarki napotkają na ważne wyzwania, co powoduje konieczność szerszego dialogu i współpracy w celu zapewnienia dobrego funkcjonowania gospodarki dla dobra społeczeństw obu stron.

3.3 Polityka globalna a bezpieczeństwo

3.3.1 Przejście od zimnej wojny - kiedy to interesy Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych były bardzo zbliżone - do sytuacji, w której zasadnicze wyzwania strategiczne mają różne pochodzenie geograficzne i w której zmienia się natura zagrożeń, spowodowało zróżnicowane poglądy na temat tego, jak należy poradzić sobie z tymi kwestiami.

3.3.2 Potencjał globalizacji jest olbrzymi i niesie ze sobą wiele nowych szans. Niemniej jednak istnieją trwałe nierówności, o głębokim podłożu, w obecnym funkcjonowaniu gospodarki globalnej. Globalizacja, postrzegana oczami przeważającej większości mężczyzn i kobiet, nie odpowiedziała na ich proste i słuszne aspiracje do przyzwoitej pracy i lepszej przyszłości dla ich potomstwa. W czasie, gdy społeczeństwa otwarte zagrożone są globalnym terroryzmem, rządy w skali globalnej powinny skoncentrować się na obawach i aspiracjach społeczeństw i poprawić odpowiedzialność oraz demokrację zarówno na poziomie krajowym jak i międzynarodowym, aby wzmocnić bezpieczeństwo globalne. Globalizacja powinna być oparta na uniwersalnych i wspólnych wartościach oraz szacunku dla praw człowieka i godności jednostki⁽³⁾. Jeżeli globalizacja będzie lepiej zarządzana, narody świata będą mogły zbliżyć się do siebie i stać się bardziej zamożne. Lepsza globalizacja jest kluczem do lepszego i bezpieczniejszego życia dla ludzi na całym świecie w XXI wieku. Jeżeli nadal będzie źle zarządzana, niezadowolenie z globalizacji będzie rosnąć.

3.3.3 W tym kontekście walka z korupcją, dyktatorskimi i nieudolnymi rządami, jak również budowanie partnerstwa społecznego i struktur społeczeństwa obywatelskiego na całym świecie, zwłaszcza w krajach, gdzie struktury prawidłowego sprawowania władzy są słabe i nie rozwinęły się jeszcze, może być dobrym wkładem w zapewnienie lepszego bezpieczeństwa na świecie i polepszenie możliwości obywateli uczestniczenia w decyzjach, które mają wpływ na warunki ich życia i pracy.

3.3.4 Wkład EKES w budowanie i umacnianie dialogu społecznego i obywatelskiego w przyszłych krajach członkowskich Unii Europejskiej, jak również w krajach trzecich, ma swoje długie tradycje. EKES uczestniczył również aktywnie w procesie barcelońskim UE, który może stanowić dobrą płaszczyznę dla dalszych działań. Ponadto, na przykład, wspólnym projektem Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych stać się może wspieranie procesu demokratyzacji i budowanie partnerstwa społecznego w Iraku.

⁽¹⁾ Philippe Legrain: Europe's mighty Economy (Gospodarka Europy jako potęga), <http://www.philippelegrain.com/Articles/europe'smightyec.html>

⁽²⁾ Światowe Forum Gospodarcze: Global Competitiveness Report (Globalny Raport nt. Konkurencyjności) 2003-2004; <http://www.weforum.org>

⁽³⁾ MOP: A fair Globalisation: Creating opportunities for all (Sprawiedliwa globalizacja: Jak stworzyć szanse dla wszystkich,) Genewa, 24 lutego 2004 r.

3.3.5 Bezpieczeństwo transportu jest również dziedziną, która zachęca do zwiększonej współpracy między Stanami Zjednoczonymi a Unią Europejską. EKES⁽¹⁾ dostrzega „pilną potrzebę, aby Unia Europejska objęła międzynarodowe kierownictwo w opracowaniu szerszego systemu bezpieczeństwa, który zajmie się również przyczynami terroryzmu, zamiast tylko eliminować jego skutki. [...] W związku z międzynarodowym charakterem transportu morskiego i lotniczego, wymogi bezpieczeństwa powinny być oparte na wzajemnych ustaleniach, stosowane nieformalnie i egzekwowane bez dyskryminacji, zapewniając jednocześnie najbardziej wydajny przepływ handlowy”. Ponadto EKES ostrzegł, że filozofię i kulturę europejską cechuje ogromny szacunek dla praw człowieka i że wszelkie reakcje na zagrożenia terroryzmem muszą respektować te tak cenne dla nas zasady. Umowa między Stanami Zjednoczonymi a Unią Europejską dotycząca bezpieczeństwa kontenerów (listopad 2003 r.) i jej realizacja stwarzają możliwość dyskusji w ramach dialogu transatlantyckiego. Stany Zjednoczone i Unia Europejska współpracują również na szczeblu międzynarodowym w Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) w zakresie identyfikacji marynarzy oraz w Międzynarodowej Organizacji Morskiej wspólnie z MOP nad bezpieczeństwem portów.

3.4 Globalizacja – rozwój gospodarczy, społeczny i ekologiczny

3.4.1 Globalizacja niesie ze sobą wiele nowych szans, sprzyja społeczeństwom otwartym i otwartym gospodarkom i zachęca do swobodniejszej wymiany towarów, myśli i wiedzy. Mamy do czynienia z początkami prawdziwie globalnej świadomości, wrażliwej na nierówności związane z ubóstwem, brakiem poszanowania wolności stowarzyszania się, dyskryminacją płci, pracą dzieci i degradacją środowiska, gdziekolwiek mogą się one pojawić⁽²⁾.

3.4.2 Niemniej jednak pomimo wzrostu handlu, inwestycji zagranicznych i światowego bogactwa, globalizacja nie przyniosła wszystkim pozytywnych skutków. Redukcja barier w handlu i przepływach kapitału w skali światowej, jak również w przepływie usług i ruchu osób stworzyła globalne możliwości dla przedsiębiorstw, ale stworzyła również warunki dla światowej konkurencji z budzącymi niepokój skutkami dla pracowników, podatków i finansowej stabilności systemów opieki społecznej oraz usług użyteczności publicznej. W skali światowej doprowadziła ona do wzrostu ubóstwa w 54 krajach od 1990 r.⁽³⁾ Zwiększyły się nierówności pomiędzy krajami i wewnątrz krajów, stabilność światowej gospodarki jest zagrożona przez niestabilność rynków finansowych, jak również przez przypadki nierównowagi makroekonomicznej – np. w dziedzinie kursów wymiany czy bilansu handlowego.

⁽¹⁾ EKES: Opinia EKES 156/2002 oraz Dz. U. C32 z 5 lutego 2004 r.

⁽²⁾ MOP: A fair Globalisation: Creating opportunities for all (Sprawdliwa globalizacja: Jak stworzyć szanse dla wszystkich), Genewa, 24 lutego 2004 r.

⁽³⁾ UNHDR 2003, według Süddeutsche Zeitung, 9.7.2003

3.4.3 Unia Europejska oraz Stany Zjednoczone, łącząc swoje wysiłki, mogą przyczynić się do pełnego wykorzystania gospodarczego, społecznego i ekologicznego potencjału globalizacji poprzez polepszenie metod rządzenia zarówno w skali kraju, jak i międzynarodowej, jak również ulepszając przepisy dotyczące handlu międzynarodowego, inwestycji, finansów i migracji poprzez uwzględnienie wszystkich interesów, praw i odpowiedzialności i w ten sposób osiągnięcie szerszego i sprawliwszego podziału korzyści płynących ze wzrostu, które mogą zapewnić bezpieczeństwo i stabilność z korzyścią dla wszystkich.

3.4.4 W tym kontekście, ulepszyć należy metody sprawowania władzy w skali globalnej. Organizacje międzynarodowe, które obecnie mają różne zadania, powinny skoordynować swoje wysiłki. Lepsze zarządzanie globalizacją wymaga skoordynowanych prac WTO, MFW, Banku Światowego oraz OECD z innymi organizacjami międzynarodowymi, w szczególności z Międzynarodową Organizacją Pracy (MOP) oraz ONZ, jak również lepszego zarządzania tymi instytucjami, uwzględniającego dialog społeczny i obywatelski.

3.4.5 EKES podkreśla znaczenie poszanowania i stosowania podstawowych norm prawa pracy i z zadowoleniem przyjmuje wysiłki amerykańskiego Departamentu Skarbu zmierzające do dalszych postępów w kierunku uznania podstawowych norm przez Bank Światowy oraz MFW za ważną kwestię, która ma być włączona do ich programów rozwoju⁽⁴⁾.

3.4.6 EKES kwestionuje promowanie przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy radykalnej deregulacji rynku pracy w Europie⁽⁵⁾, która może mieć poważne skutki dla europejskiego modelu społeczeństwa i podkreśla, że sieci osłon socjalnych stanowią ogromnie potrzebny automatyczny mechanizm stabilizacyjny w razie pogorszenia koniunktury gospodarczej.

3.4.7 Po obu stronach Atlantyku wzrastają obawy związane z przenoszeniem miejsc pracy do innych regionów z powodu możliwości technologicznych, mniejszych barier handlowych, jak również przewagi konkurencyjnej spowodowanej odmiennymi systemami prawnymi, co na ogół sprowadza się do niższych norm prawa pracy, ochrony środowiska i ochrony zwierząt. Ekonomiści w znaczącym stopniu zaakceptowali ten trend jako logiczne zjawisko towarzyszące liberalizacji handlu⁽⁶⁾, co umożliwiło łatwiejszy przepływ miejsc pracy do krajów o niskich wynagrodzeniach. Oczekuje się, że spowoduje to w przyszłości długofalowe bezrobocie strukturalne. Jako że zarówno traktaty Unii Europejskiej, jak również projekt przyszłej Konstytucji Unii Europejskiej wzywają do polepszenia warunków życia i pracy, istnieje potrzeba przemyślenia podwyższenia norm prawa pracy i ochrony środowiska w tych krajach, z jednoczesnym utrzymaniem ich w Europie i Stanach Zjednoczonych.

⁽⁴⁾ US Department of the Treasury: 2002 Report to Congress on Labor Issues and the International Financial Institutions (Amerykański Departament Stanu: Raport dla Kongresu na Temat Zagadnień związanych z Rynkiem Pracy i Międzynarodowymi Instytucjami Finansowymi za rok 2002), 31 marca 2003 r.

⁽⁵⁾ IMF World Economic Outlook, April 2003, Chapter IV: Unemployment and labour market institutions: why reforms pay off (MFW - Światowa Prognoza Gospodarcza, kwiecień 2003 r., rozdz. IV: Bezrobocie i instytucje rynku pracy: dlaczego reformy są opłacalne).

⁽⁶⁾ Preparing America to Compete Globally: A Forum on Offshoring (Przygotowanie Ameryki do Globalnej Rywalizacji: Forum na temat Offshoring), Instytucja Brookings, 3 marca 2004 r.; www.brook.edu/comm/op-ed/20040303offshoring.htm

3.4.8 W następstwie skandali w wielkich korporacjach w ostatnich latach opinia publiczna w Stanach Zjednoczonych stała się wobec nich bardziej krytyczna: 77 % Amerykanów twierdzi, że zbyt wielka władza skoncentrowana jest w rękach kilku wielkich firm, 62 % uważa, że korporacje biznesowe osiągają zbyt wysokie zyski⁽¹⁾. Ład korporacyjny jest zatem bardzo ważnym zagadnieniem. Poza konkretnymi działaniami, jakie zostały już podjęte lub są realizowane, jak Sarbanes-Oxley w Stanach Zjednoczonych, rewizja zasad ładu korporacyjnego w OECD i działania w skali zarówno Unii Europejskiej jak i pojedynczych Państw Członkowskich, wymagane są skoordynowane działania, aby zapewnić zarządzanie korporacjami w sposób odpowiedzialny, który uwzględni interesy wszystkich interesariuszy.

3.4.9 Zarówno Unia Europejska, jak i Stany Zjednoczone włożyły wysiłek w osiągnięcie postępów w rundzie Doha. Aby zapewnić pełniejsze uwzględnienie poglądów społeczeństwa obywatelskiego w negocjacjach na poziomie Unii Europejskiej, Dyrekcja Generalna ds. Handlu Komisji Europejskiej angażuje społeczeństwo obywatelskie w przygotowania do kolejnego etapu negocjacji oraz kontynuacji działań negocjacyjnych. EKES w pełni uczestniczy w tym procesie. Podejmie również inicjatywę zorganizowania dialogu ze swoimi partnerami na wszystkich kontynentach w celu bardziej efektywnego przyczynienia się do tego procesu i w tym celu zorganizuje konferencję o tematyce związanej z zagadnieniami WTO⁽²⁾ w czerwcu 2004 r.

3.4.10 Zmiany środowiska i klimatu są ewidentnie obszarami, wobec których społeczeństwa po obu stronach Atlantyku wyrażają wspólne obawy, ale poglądy rządów są dość odmienne. Pentagon opublikował niedawno analizę wpływów różnych scenariuszy zmian klimatu na bezpieczeństwo. W świetle trwającego sporu o ratyfikację protokołu z Kioto, potencjalne skutki zmian klimatu są jedną z ważniejszych, choć trudnych, kwestii do dyskusji.

3.4.11 EKES kilkakrotnie już podkreślał również znaczenie rozwoju zrównoważonego. Choć na międzynarodowych spotkaniach i w międzynarodowych porozumieniach – jak Szczyt Ziemi, Cele Milenijne czy Strategia Lizbońska - składano wiele uroczystych deklaracji, konkretnych działań wciąż brak. Dlatego też EKES ponawia wyrażone w kilku opiniach wezwanie do posuwania się naprzód w tej kwestii⁽³⁾.

3.4.12 Unia Europejska podkreśla w negocjacjach Doha-WTO znaczenie bezpieczeństwa żywności, ochrony konsumenta i dobrostanu zwierząt obok kwestii polityki handlowej. Unia Europejska jest przekonana o konieczności posiadania lepszych, bardziej przejrzystych zasad handlu międzynarodowego związanych z bezpieczeństwem żywności.

(1) Pew Research Center 2004 political landscape (Krajobraz Polityczny w 2004 r.)

(2) Wkład społeczeństwa obywatelskiego w prace WTO, 8 lipca 2004 r., EKES, Bruksela

(3) The Lisbon Strategy and Sustainable Development (Strategia Lizbońska a rozwój zrównoważony), Dz. U. C95 z 23 kwietnia 2003 r.; Towards a global partnership for sustainable development Brussels (W kierunku globalnego partnerstwa dla bezpiecznego rozwoju), Bruksela, 30 maja 2002 r., Dz. U. C221 z 17 września 2002 r.

3.4.13 Handel produktami rolnymi jest jednym z najtrudniejszych tematów, wiążą się z nim bowiem takie zagadnienia, jak choroba wściekłych krów (BSE), wołowina produkowana z użyciem hormonów, system rolnictwa, bezpieczeństwo żywności i organizmy modyfikowane genetycznie (GMO). Unia Europejska i Stany Zjednoczone prowadzą szeroką współpracę handlową w dziedzinie agrobiznesu. Między obiema stronami, które są dla siebie poważnymi partnerami handlowymi, doszło do zadrzażeń w polityce handlowej na gruncie organizmów modyfikowanych genetycznie i hormonów. Należy jednak podkreślić, że Unia Europejska i Stany Zjednoczone osiągnęły konstruktywny kompromis w wielu dziedzinach w trwającej rundzie negocjacji Doha, zwłaszcza w sektorze rolnictwa. Unia Europejska podkreśliła rolę europejskiego modelu rolnictwa szanującego środowisko i dobrostan zwierząt oraz umiarkowanych reform w polityce rolnej; w tym kontekście bardzo ważne byłoby uwzględnienie w najbliższych umowach i przepisach handlowych wyrażanych przez kraje rozwijające się poza-handlowych obaw i preferencji.

3.4.14 Ostatnie rozszerzenie Unii Europejskiej stanowi dla UE największe w dotychczasowej historii wyzwanie i jednocześnie jest dynamicznym procesem prowadzącym do zjednoczenia Europy, wzmocnienia pokoju, bezpieczeństwa i dobrobytu na całym kontynencie. Zarówno Unia Europejska, jak i Stany Zjednoczone zainteresowane są rozwojem nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej, jak również polepszeniem stosunków z Rosją i nowymi sąsiadami UE.

3.5 Instytucje transatlantyckie

3.5.1 Rozwiązania instytucjonalne stworzone na mocy porozumień z lat dziewięćdziesiątych XX w. były źródłem pewnego niezadowolenia. Powodem tego były: asymetria władzy między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi, różnice w składzie NATO, UE i innych instytucji, niepełna integracja Unii Europejskiej i ogólne niezadowolenie ze szczytu między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi⁽⁴⁾.

3.5.2 Niedawne propozycje udoskonalenia rozwiązań instytucjonalnych pokazują, że najważniejszym czynnikiem postępu jest rozpoczęcie ciągłego i intensywnego dialogu na temat najważniejszych kwestii na najodpowiedniejszym z punktu widzenia zainteresowanych stron forum instytucjonalnym. Niestety, w żadnym z przyjętych podejść nie uwzględniono korzyści, jakie można osiągnąć dzięki włączeniu do dialogu partnerów społecznych i społeczeństwa obywatelskiego.

3.6 Zaangażowanie w partnerstwo transatlantyckie i wielostronne procesy decyzyjne⁽⁵⁾

3.6.1 Obie strony podkreślają strategiczne znaczenie relacji między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi oraz kontekstu multilateralnego, gdyż wyzwania globalne wymagają połączenia sił.

(4) Christopher J. Makins (Przewodniczący Rady Atlantyckiej Stanów Zjednoczonych): Renewing the Transatlantic Partnership: Why and How? (Odnawianie Partnerstwa Transatlantyckiego: Jak i Dlaczego?). Oświadczenie przygotowane dla podkomisji ds. Europy Komitetu Izby ds. Międzynarodowych, 11 czerwca 2003 r.

(5) Chodzi tu o podejmowanie decyzji w ramach instytucji międzynarodowych, jak ONZ, WTO, MFW, Bank Światowy, MOP, OECD itp.

3.6.2 Zgodnie ze stwierdzeniem Rady Europejskiej z grudnia 2003 roku, stosunki transatlantyckie są niezastąpione i Unia Europejska pozostaje w pełni zaangażowana w konstruktywne, zrównoważone i dalekosiężne partnerstwo z partnerami transatlantyckimi⁽¹⁾.

3.6.3 EKES zgadza się z Radą Europejską, że konieczne jest utrzymanie stałego dialogu na zasadzie strategicznego partnerstwa i z zadowoleniem przyjmuje wyrażaną przez Radę wolę zachęcania do wszelkich form dialogu między organami ustawodawczymi i społeczeństwami obywatelskimi po obu stronach Atlantyku.

3.6.4 Współpracując na zasadach bilateralnych i w ramach instytucji multilateralnych, partnerzy transatlantyccy uzyskują wspólną wizję i możliwości niezbędne do stawienia czoła wyzwaniom naszych czasów.

3.6.5 Szereg będących w toku inicjatyw podkreśla znaczenie i konieczność ciągłej i pogłębionej współpracy transatlantyckiej. Organizacje German Marshall Fund of the United States i Transatlantic Policy Network należą do najaktywniej zaangażowanych w stosunki między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi. Ich działania sięgają od analiz opinii publicznej po obu stronach Atlantyku – w tym i ekonomicznymi aspektami wzajemnych stosunków – po organizację kontaktów i konferencji oraz formułowanie zaleceń i przygotowywanie strategii przyszłych stosunków między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi.

3.6.6 Organizacja Transatlantic Policy Network (TPN) opracowała 10-punktowy – 10-letni plan działania na rzecz wzmocnienia partnerstwa transatlantyckiego, który ma być realizowany od 2005 do 2015 r. włącznie, na zasadzie wspólnie ustalonych celów, działań i mierników postępów. Strategia ta opiera się na czterech obszarach interesów: gospodarczych, obronnych i bezpieczeństwa, politycznych oraz instytucjonalnych⁽²⁾.

3.6.7 Wspomniany program stanowi cenny wysiłek na rzecz rozwijania tych stosunków; EKES z żalem stwierdza jednak, że niemal w ogóle nie wspomniano w nim o społecznym wymiarze stosunków transatlantyckich.

3.6.8 W płaszczyźnie gospodarczej od dawna trwa debata na temat rynku transatlantyckiego⁽³⁾. TPN wzywa do pogłębienia i poszerzenia tego rynku. Inni posunęli się dalej, wzywając do stworzenia Transatlantyckiej Strefy Wolnego Handlu (Transatlantic Free Trade Area). W świetle doświadczeń zarówno integracji UE jak i NAFTA, EKES opowiada się za podejściem, które łączy w sobie wymiar gospodarczy, społeczny i ekologiczny oparty o spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. Jest to również zgodne z projektem Konstytucji Unii Europejskiej, który wskazuje na społeczną gospodarkę rynkową jako na jeden z celów Unii.

⁽¹⁾ Rada Europejska – konkluzje prezydencji....

⁽²⁾ Transatlantic Policy Network: A Strategy to strengthen Transatlantic Partnership (Strategia Wzmocnienia Partnerstwa0 Transatlantyckiego). Waszyngton-Bruksela – 4 grudnia 2003 r.

⁽³⁾ Por. Erika Mann, deputowana do PE, The Transatlantic Market: a leitmotiv for economic cooperation (Rynek Transatlantycki: motywy przewodni dla współpracy gospodarczej), listopad 2003 r.

4. Po co i jak poprawiać partnerstwo transatlantyckie?

4.1 Silne partnerstwo transatlantyckie jest ważną siłą napędową służącą sprostaniu przyszłym wyzwaniom. Zarówno Europa, jak i Stany Zjednoczone współpracują bilateralnie i ze wsparciem instytucji międzynarodowych w różnych częściach świata, czerpiąc ze swych własnych wartości, przekonań i polityk. Spójność gospodarcza i społeczna, dialog społeczny i obywatelski stanowią podstawowe elementy rządzenia w Europie, podczas gdy w Stanach Zjednoczonych są one znacznie mniej ważne. Dlatego też owe różnice w podejściach mogą prowadzić do sprzecznych zaleceń i modeli współpracy w danych regionach.

4.1.1 Na przykład, o ile Stany Zjednoczone dążą do utworzenia Strefy Wolnego Handlu obu Ameryk (FTAA) według modelu porozumienia NAFTA, inne głosy w regionie przekonują do skorzystania z doświadczeń integracji europejskiej. Tak różne podmioty jak rząd brazylijski, Prezydent Meksyku Vicente Fox („NAFTA plus”), przedstawiciele Stanów Zjednoczonych oraz sieć związków zawodowych nawoływali do alternatywy dla FTAA, która obejmowałaby elementy podobne do Unii Europejskiej, jak fundusz rozwoju służący zmniejszaniu różnic w poziomach rozwoju, swobodny przepływ osób, współuczestnictwo w podejmowaniu decyzji, wspólną walutę i dające się wyegzekwować standardy socjalne⁽⁴⁾.

4.1.2 By wziąć inny przykład - reformy gospodarcze i społeczne w przyszłych państwach członkowskich z Europy Środkowej i Wschodniej w ciągu ostatnich 10-15 lat wspierane były przez Unię Europejską oraz organizacje międzynarodowe, takie jak MFW i Bank Światowy. Ponieważ Unia Europejska ma ograniczone kompetencje i ograniczony dorobek prawny w pewnych obszarach – np. systemy zabezpieczeń społecznych – reformy w tych dziedzinach kierowane były przez międzynarodowe instytucje zorientowane na model społeczeństwa, u podłoża którego leżą wartości i zasady nie do końca zgodne z europejskim modelem społeczeństwa, co może stwarzać problemy po przyłączeniu się nowych krajów⁽⁵⁾.

4.2 Jeżeli Europa pragnie przemawiać silnym głosem na arenie międzynarodowej, będzie musiała dalej się integrować, by wzmocnić swą zdolność do wypowiedzania się otwarcie i działania na forum społeczności międzynarodowej. EKES z zadowoleniem przyjmuje więc wysiłki podejmowane przez irlandzką prezydencję i żywi nadzieję, że niedawne zmiany w stanowiskach Państw Członkowskich przyczynią się do osiągnięcia konsensusu w sprawie przyszłej konstytucji.

4.3 Partnerstwo transatlantyckie stworzyło szereg rozwiązań instytucjonalnych obejmujących rządy, jak również organy ustawodawcze i kręgi społeczeństw obywatelskich. Społeczeństwo obywatelskie uczestniczy w różnych forach dialogu transatlantyckiego, których aktywność wydaje się zróżnicowana:

⁽⁴⁾ Sarah Anderson, John Cavanagh: Lessons of European Integration for the Americas (Lekcje z Integracji Europejskiej dla Ameryk), Instytut Nauk Politycznych, Waszyngton, luty 2004 r.

⁽⁵⁾ EKES: Economic and social consequences of enlargement in the candidate countries (Konsekwencje gospodarcze i społeczne poszerzenia w krajach kandydujących), Dz. U. C85 z 8 kwietnia 2003 r.

4.3.1 Transatlantycki Dialog Gospodarczy (TABD) był pierwszym i przez pewien czas najbardziej aktywnym z dialogów. Niemniej jednak istniały pewne obawy co do jego efektywności i co do możliwości wdrożenia jego ustaleń. Został on ponownie zaktywizowany w czasie szczytu Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych w 2003 roku. Dwóch nowych wspólnie urzędujących przewodniczących zadeklarowało niedawno, że dostrzegają potrzebę ożywienia TABD, aby pomóc stworzyć wolny od barier rynek transatlantycki i stymulować transatlantycką współpracę gospodarczą.

4.3.2 Transatlantycki Dialog Pracy (TALD) rozgrywa się głównie między istniejącymi konfederacjami związków zawodowych. Istnieje potrzeba wzmocnienia TALD, aby był on w stanie wnieść pełny wkład w dialog transatlantycki i w rozwój społecznego wymiaru stosunków między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi. W latach 2001-2003 w ramach wspólnego projektu mającego na celu „polepszenie transatlantyckiego dialogu świata pracy” przedstawiciele związków z firm wielonarodowych spotykali się na szeregu warsztatów szkoleniowych.

4.3.3 W ciągu sześciu lat Transatlantycki Dialog Konsumentki (TACD) stał się najaktywniejszym z forów dialogu. Omawia się w jego ramach kwestie budzące troskę po obu stronach, jak organizmy modyfikowane genetycznie (GMO), niechciane wiadomości reklamowe (spam), prawa autorskie w technologii cyfrowej, jak również problemy konsumentów w krajach rozwijających się. W dialogu tym uczestniczą przedstawiciele konsumentów z Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych, reprezentując konsumentki punkt widzenia wobec obu rządów.

4.3.4 Transatlantycki Dialog Ekologiczny (TAED) istniał krócej niż dwa lata z powodu trudności finansowych, ale jest on kluczowym elementem biorąc pod uwagę stojące przed nami zagadnienia ekologiczne.

4.3.5 Istniejąca zinstytucjonalizowana współpraca pomiędzy oboma parlamentami została rozwinięta w formie Transatlantyckiego Dialogu Legislatorów, który obecnie prowadzi wideokonferencje i spotkania odbywające się dwa razy w roku.

4.3.6 Nieformalny transatlantycki dialog rolników potrzebuje wzmocnienia oraz włączenia w system w dialogu transatlantyckim i środowisku, aby mógł się zająć takimi kwestiami jak organizmy modyfikowane genetycznie, hormony a zwłaszcza europejskim modelem rolnictwa.

4.3.7 Komisja Europejska uruchomiła ponadto dwie inicjatywy na poziomie pozarządowym w dziedzinie edukacji i kształtowania polityki z udziałem ośrodków europeistycznych na uniwersytetach amerykańskich, jak również ośrodków naukowych i badawczych, instytucji akademickich i środowisk lokalnych.

4.3.8 Obraz ten uzupełniają inne, nieformalne dialogi.

4.4 EKES w oparciu o swoją konsultacyjną rolę w UE i współpracę z partnerami społecznymi i społeczeństwem obywatelskim na całym świecie może odegrać rolę forum w promowaniu dialogu i skłanianiu do dyskusji zainteresowanych stron.

5. Propozycje – zalecenia

5.1 Zgodnie z irlandzką prezydencją Rady Europejskiej, która stawia sobie za cel zapewnienie trwałych i produktywnych transatlantyckich stosunków politycznych i gospodarczych, EKES zdecydowanie popiera współpracę transatlantycką i zaleca, aby została ona wzmocniona i poszerzona zarówno poprzez zaangażowanie jak najszerszego kręgu interesów i osób, jak również poprzez rozwój i poszerzenie podejścia do tego tematu, tak, aby obejmowało ono zagadnienia istotne dla Dialogów i środowisk przez nie reprezentowanych po obu stronach Atlantyku.

5.2 EKES zdecydowanie popiera konstruktywny udział zainteresowanych kręgów społeczeństwa obywatelskiego Ameryki i Europy. Struktura Dialogów, powstała na mocy porozumień z lat dziewięćdziesiątych, stanowi użyteczne narzędzie, które można i należy dalej rozwijać, by objąć nim szersze kręgi społeczeństwa obywatelskiego.

5.2.1 Dla zapewnienia efektywnej pracy tych dialogów i środowisk konieczne będzie oparcie się na gruncie ich konkretnych interesów, aspiracji i zainteresowań oraz zajęcie się tematami najważniejszymi dla zainteresowanych stron. Korzystne może być przeprowadzenie gruntownej debaty na temat ich roli i misji, jak również na temat polepszenia ich efektywności. Chodzi tu o działanie na rzecz zrozumienia ich roli po obu stronach Atlantyku, zwłaszcza wśród rządów i parlamentów, które są ważnymi politycznymi partnerami tych dialogów.

5.2.2 Korzystając z dotychczasowych doświadczeń, dialogi te powinny mieć równy dostęp do rządów i wysokiej rangi urzędników, dzięki czemu ich funkcjonowanie stanie się bardziej atrakcyjne dla poszczególnych grup interesu. Ich umocnienie wymaga również lepszego uwzględnienia wyników ich rozważań w podejmowanych decyzjach politycznych.

5.2.3 Utrzymanie ciągłości dialogów i sieci kontaktów oraz ich umacnianie wymaga zaangażowania i zapewnienia środków finansowych, łącznie z kosztami podstawowej działalności. EKES zwraca zatem uwagę na to, że finansowanie powinno obejmować wsparcie dla spotkań, które mogą być konieczne w celu zbliżania stanowisk i rozwoju wspólnych projektów.

5.2.4 W dłuższej perspektywie czasowej EKES byłby gotowy do wniesienia swojego wkładu we wzrost wymiany informacji i interakcji pomiędzy tymi dialogami i środowiskami, co może prowadzić do regularnej i stałej współpracy. Należy również rozważyć utworzenie Transatlantyckiego i/lub Amerykańskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego.

5.3 Zagadnienia, jakimi należy się zająć, powinny wynikać z konkretnych interesów, aspiracji i zainteresowań dialogów i środowisk oraz kręgów przez nie reprezentowanych. Dialogi już zdecydowały lub zasugerowały zagadnienia, jakimi chciałyby się zająć i sformułowały cele, jakie chciałyby osiągnąć.

5.3.1 TABD niedawno ponownie dał wyraz swojego zaangażowania na rzecz wzmocnienia stosunków transatlantyckich i wspierania globalnej współpracy gospodarczej i rozwoju. TABD zaangażował się w realizację głównych celów wyznaczonych przez jego członków. Planuje on aktywnie zidentyfikować nadchodzące wyzwania i wnieść konkretny wkład na wysokim szczeblu biznesowym w agendę legislacyjną i polityczną między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi, opracowując najważniejsze zalecenia dla rządu Stanów Zjednoczonych i Komisji Europejskiej. Ma również zamiar proponować rozwiązania transatlantyckich problemów gospodarczych, handlowych i inwestycyjnych i rekomendować obszary wspólnych działań rządów po obu stronach Atlantyku. Niedawno zidentyfikowano cztery priorytetowe dziedziny: liberalizacja handlu i runda negocjacji z Doha, prawa własności intelektualnej, międzynarodowe standardy księgowości oraz kwestie bezpieczeństwa i handlu. Celem TABD jest wspieranie tworzenia wolnego od barier transatlantyckiego rynku, który służyć będzie jako katalizator globalnej liberalizacji handlu i dobrobytu oraz stymulować innowacje, inwestycje i wzrost gospodarczy a także tworzyć nowe miejsca pracy. TABD zamierza również monitorować postępy czynione przez rządy w realizacji jego zaleceń ⁽¹⁾.

5.3.2 Jeśli idzie o TALD, związki zawodowe przywiązują wagę do fundamentalnego znaczenia stosunków transatlantyckich i poszukują sposobów ich poszerzenia i pogłębiania. Związki zawodowe przez wiele lat rozwijały stosunki dwustronne i pragną dalszego rozwoju transatlantyckiego dialogu pracy. Dyskusja objąć może wiele tematów w obszarze społecznym, gospodarczym i pracy. Przenoszenie za granicę miejsc pracy, z którym mamy do czynienia po obu stronach Atlantyku, mogłoby być przedmiotem wymiany praktyk najlepszej reakcji na to zjawisko. W następstwie bankructw dużych korporacji kolejną kwestią jest doskonalenie ładu korporacyjnego w celu zwiększenia odpowiedzialności i dojścia do głosu pracowników. Kolejnymi ważnymi tematami dialogu są reforma zabezpieczeń społecznych, ochrony zdrowia, edukacji i kształcenia, bezpieczeństwa i higieny pracy, systemów emerytalnych, szerszych stosunków przemysłowych, łącznie z umowami ramowymi oraz pomocą dla rozwoju w dziedzinie głównych międzynarodowych norm pracy ⁽²⁾.

5.3.3 TACD opracowuje zalecenia dla wspólnej polityki konsumenckiej dla rządu Stanów Zjednoczonych oraz Unii Europejskiej, aby promować interes konsumentów w polityce tworzonej w Unii Europejskiej i Stanach Zjednoczonych. Uczestniczy w nim 45 organizacji konsumenckich z Unii Europejskiej oraz 20 ze Stanów Zjednoczonych, głównie poprzez udział w grupach roboczych; dyskusje dotyczą kwestii

żywności, handlu i handlu przez internet, tematyki gospodarczej i własności intelektualnej. Rozwijają one i opracowują wspólne stanowiska polityczne. Priorytety TACD w zakresie działań rządowych na lata 2003–2004 obejmują globalne normy własności intelektualnej w dziedzinie dostępu do leków, genetycznie modyfikowane organizmy, znakowanie żywności, niechciane wiadomości reklamowe (spam), przestępczość internetową oraz środki prawne przysługujące konsumentom, etykiety produktów oraz zasady handlu, przejrzystość i wczesne ostrzeżenie ⁽³⁾.

5.3.4 Transatlantycki Dialog Ekologiczny niestety załamał się, ale biorąc pod uwagę znaczenie takich faktów jak skutki globalnego ocieplenia klimatu, działania kręgów transatlantyckiego społeczeństwa obywatelskiego w tym obszarze powinny być wzmocnione.

5.4 EKES może służyć pomocą jako platforma wzmocniająca siłę głosu dialogów i środowisk transatlantyckich i zachęcająca do współdziałania między nimi.

5.4.1 EKES proponuje zatem zorganizowanie konferencji z udziałem odpowiednich osobistości. Celem takiej konferencji byłoby popieranie rozwoju transatlantyckiej współpracy środowisk społeczeństwa obywatelskiego w kwestiach ekologicznych, rozwinięcie wzajemnego zrozumienia dla znaczenia dialogu na poziomie pozarządowym, omówienie i pogłębienie przedmiotowej tematyki, oraz znalezienie najlepszych sposobów na osiągnięcie poszczególnych celów i strategii a także wymiana poglądów i wspólna praca.

5.4.2 W przygotowaniach do konferencji EKES skontaktuje się z właściwymi osobami i instytucjami w celu ustalenia, jakie istotne środowiska społeczeństwa obywatelskiego winny być reprezentowane na konferencji, aby uwzględnić interesującą je tematykę oraz ważne sprawy, jakimi chciałyby się zająć i stworzyć podstawy do współpracy.

5.4.3 Wzmocniony dialog przyniesie korzyści w postaci zaktywizowania społeczeństwa obywatelskiego po obu stronach Atlantyku, stworzenia efektywnych sieci kontaktów, ułatwienia wymiany poglądów pomiędzy środowiskami transatlantyckiego społeczeństwa obywatelskiego oraz wewnątrz nich – w tym także forów dialogu transatlantyckiego. A także zapewnienie dostępu do rządów na wysokim szczeblu oraz dobrych stosunków zawodowych pomiędzy tymi środowiskami i dialogami a administracją publiczną. Dzięki temu wzmocnią się i polepszą struktury instytucjonalne, co leży nie tylko w długofalowym interesie Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych, ale również reszty świata.

Bruksela, 3 czerwca 2004 r.

Przewodniczący

Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Komentarze i dokumenty TABD, rozprowadzane w czasie spotkania grupy badawczej w Dublinie, 24 marca 2004 r.

⁽²⁾ Przesłanie związków zawodowych na spotkanie grupy badawczej w Dublinie, 24 marca 2004 r.

⁽³⁾ Strona internetowa TACD: www.tacd.org